

KRÓNIKA

PULA '88 — Július 23-a és 30-a között tartották meg harmincötödik alkalommal a Pulai Filmfesztivált. A rendezvényt nagy vita előzte meg arról, hogyan fedezzék a nagymértékben megnövekedett fesztiváli költségeket, ám alighogy rendeződött az anyagiakkal kapcsolatos bonyodalom, kiderült, hogy a pénzügyes idők ellenére rekord számú tavaly készült alkotást jelentettek be a szemlére a filmforgalmazók. A verseny és a rájákoztató jellegű műsorban harminchat filmet láthatott a pulai aréna közönsége — ekkora filmtermésre még nem volt példa a rendezvény történetében. Vitára adott okot a háromtagú bírálóbizottság (Branko Ivanda, Goran Paskaljević és Istref Begolli) döntése is, ugyanis tizenöt helyett huszonegy filmet soroltak be a versenyműsorba, a filmszakértők egy része szerint indokolatlanul, hiszen a korábbi évekhez képest csak a filmek száma nőtt meg, minőségük, művészi színvonaluk nem javult.

Ládi István filmkritikus szerint az idei szemlélt is a közepszerűség jellemezte. Az alkotások helyi érdekű kérdéseket boncolgatnak, s nem kevés közöttük az olyan, amelynek közvetlen politikai vonatkozása van. Zarko Dragojević filmje, a *Ház a vasút mellett* például egy Kosovóban letelepedett szerb család életéről szól, Srđan Karanović *Egyelőre jó cím nélkül* címet viselő alkotásának témája egy szerb fiatalember és egy albán lány szerelme, Isa Qoosja *A kód őrzői* c. filmje pedig, habár „epizódokból kialakított történetének időpontját nem határozta meg (...) Kosovo közelmúltjára és jelenére utal”. „A jelenkori kérdéseket taglaló vagy a múltat mai vonatkozásaiban megvilágító filmek csak azt nyújtják, amit az újságokban olvashatunk nap nap

után ezekben a válságos időkben — írja a *Magyar Szó* kritikusa. — Napjaink kérdéseiről kétségtelenül nehéz filmet csinálni, nehezebb, mint a múltrol, mert nincs meg hozzá az időtávolság de ez nem indokolja, még kevésbé igazolja a rendező megtorpanását a nehézségek előtt, és beletörődését, mert ha nem próbálja mondanivalóját általánosabb érvényű, magasabb művészi szintre emelni, akkor filmje bármennyire súlyos és időszerű kérdéseket vet fel, könnyen értelmét veszítheti, mert sem a közönséget nem tudja eléggé vonzani, sem a művészi igényt kielégíteni. De még azoknak a filmeknek egy része is helyi jellegű (a helyi alatt az ország értendő), amelyeket művészi többlettel gazdagított az alkotó, mert a világ számára érdektelenek és érthetetlenek, úgyhogy valószínűleg nem lehet majd sehol eladni őket.” A filmek műfaj tekintetében is a korábbi megoszlást mutatják, ezúttal sem hiányoztak a háborús filmek, a szerelmi történetek, a komédiák, sőt a szexfilmek sem. Jó néhány irodalmi művet, köztük Krleža *Glembayak* című drámáját is megfilmesítették.

A legjobb rendezésért és a legjobb forgatókönyvért járó díjat Zarko Dragojević *Ház a vasút mellett* című filmje kapta. A legjobb női főszerepet Neda Arnerić (*Halva — Kurvák ünnepe*), a legjobb férfi főszerepet Mustafa Nadarević (*Glembayak*) nyújtotta. A női epizód szerepért Ena Begovićot (*Glembayak*), a férfi epizód szerepért Ljubiša Samardžićot (*Ház a vasút mellett*) díjazták. A legjobb zenéért Gjon Gjevekalajt (*A kód őrzői*), a montázsért Branislava Čeparacot (*Egyelőre jó cím nélkül*), az operatőri munkáért pedig Boris Gortinskit (*Az elfelejtettek*) részesítette elismerésben a fesztiváli zsűri.

A 35. Pulai Filmszövetség nagydíját egyhangúlag Krsto Papić *Élet a nagybácsival* című alkotásának ítélték oda. Az elmúlt év legjobb filmjének története 1951-ben játszódik egy isztriai falucska tanítóképzőjében, s arról szól, hogy abban a direktívás-beszolgáltatásos-reformos, meglehetősen összerített korszakban miként deformálódik a leendő néptanítók és tanáraik tudata, hogyan hódolnak be előmenetelük érdekében maradéktalanul az intézkedéseknek, s hogyan kreálnak önként — egyesek képmutatásból, mások őszinte meggyőződésből — hasonló rendeleteket. A film diák főhőse összeütközésbe kerül környezetével, de nem holmi magasztos eszmékért harcol, csupán nem tud megfelelni a mindennapi életet is korlátozó szabályoknak, nem tér napirendre az igazságtalanságok fölött. Magatartása azonban nem látványosan lázadó, cselekedeteit csupán egészséges ösztöne, romlatlan igazságérzete és gondolkodása diktálja. Kételyeit meg is fogalmazza funkcionárius nagybátyjának írott levelében. A fiú ellen eljárást indítanak egy politikai párt létrehozásának kreált vádjával. Bár kiderül ártatlansága, s nem börtönzik be, az iskolai közgyűlés megvizsgálja erkölcsi magatartását. Kizáráshoz és megsejtenítéséhez nem utolsósorban az is hozzájárul, hogy a levél kézhez vétele után a nagybácsi „kötelességének érezte”, hogy tájékoztassa az elvtársakat unokaöccsének „deviáns” nézeteiről, egyszerűen feljeleníti. A látványos kiűzés alkalmával lövöldözésre kerül sor, a fiú megsebesül — egész életére elveszíti férfiasságát.

Mindenekelőtt a forgatókönyvírók — Ivan Aralica és Krsto Papić — érdeme, hogy a film nem vált pusztán politikai pamfletté. Egy mélyen emberi dráma kerülhet előtérbe, mert a szereplők nem fekete-fehérek, jellemük árnyalt, gyakran ellentmondásoktól sem mentes. Végre nem papírfigurákat láthatunk mozivászonon. A cselekmény dinamikus, célratörően halad a végkifejlet felé, nincsenek benne felesleges kitérők, egy-egy jelenetnél — még a tragédiánál is — csak annyit időzik a kamera, amennyi feltétlenül szükséges ahhoz, hogy

megértsük, hogy következtetni tudjunk, egyáltalán nem „szábarágós”, s éppen ez a fokozatos, elodázásos felépítés — az, hogy mindvégig tudjuk, bekövetkezik valami szörnyűség — teszi mélyen megrázóvá a történetet. A néző nem a jóleső katarzis élményével hagyja el a moziutérmet, a rendező ugyanis takaréklángon égeti az indulatokat, lefojtja a érzelemkitöréseket. A kollégiumi élet megjelenítése, a kamasszerelem és a diákбай, valamint a film keretétől szolgáló történet — a nagybácsi a már felnőtt, egyetemi tanár és író „fiúhoz” megy el meghalni és temetéséről végrendelkezni —, a visszaemlékezés megadja a film lírai dimenzióit is, s diszkrét jetzéseivel mai világunk összefüggéseit is felvilágosítja.

T. É.

NYÁRI FESZTIVÁLOK. — Az idén is megszervezték országsszerte a hagyományos nyári művészeti fesztiválokat. Az ohridi szemle például negyven napon át tartott. Tizenegy ország művészei és társulatai léptek közönség elé. A fesztivál rendszeres látogatói tizenegy színházi előadást és huszonhét hangversenyt láthattak.

Júliusban megnyitotta kapuit a Dubrovnik Nyári Játékok is. Huszonegy színházi előadásra, harminckét zenei és tizennégy népitáncfellépésre került sor számos hazai előadóművész fellépésével és külföldi társulatok vendégszereplésével.

Szabadkán a Shakespeare-FEST és a Molière-FEST-en hazai szerzők műveinek előadására került sor. Bemutatták többek között Kaća Čelan Heimatbuch Goran Sztefanovszki LP, Végel László Judit, Dušan Jovanović A látoknok c. drámáját, Petko Vojnić Purčar színjátékát, valamint a Danilo Kiš *Holtak enciklopédiájából* készült színházi produkciót. Az immár áttekinthetetlen és követhetetlenül vált rendezvénysorozat többnyire a Szabadka főterén fellállított satorszínházban zajlott, s a szabadkai Népszínház mellett számos hazai és külföldi társulat lépett fel ezen a nyáron, a zágربی Kugla glumište például Sáfrány Imre Magellán című színpadi játékát

adta elő. A sátorszínház produkcióját az ország több nagyvárosában is bemutatták.

A YU-FEST kiegészítésképpen Szabadkán augusztus folyamán megrendezték a PIANO-FEST-et, amelyen az ország legismertebb kamarazenekarai, valamint zongoristái léptek közönség elé. A rendezvény keretében ún. zenei műhely is létesült, amely a tehetséges fiatal zongoraművészek szakmai tudásának gyarapítását szolgálta. Munkájukat Abro Valdma, az újvidéki művészeti Akadémia és a belgrádi zeneművészeti kar tanára irányította.

WEÖRES SÁNDOR DÍJA. — A smederevói jugoszláv költészeti fesztiválon Weöres Sándornak ítélték oda az Aranykulcs elnevezésű díjat. Ezt az elismerést a Duna menti országok legkiemelkedőbb költőinek adományozzák.

ÚJVIDÉKI BALETT-TÁNCOS NEMZETKÖZI SIKERE. — Várnában, az egyik legjelentősebb nemzetközi balettszemlén Jugoszláviát Aleksandar Antonijević tizenkilenc éves újvidéki balett-táncos képviselte. A fiatal művészt az újvidéki balettszola tanárnője, Ksenija Dimoški készítette fel a versenyre, amelyen az idén huszonhárom ország mintegy százharminc képviselője vett részt. Az igen rangos mezőnyben az újvidéki fiú a negyedik helyen végzett, s szakmai felkészültsége és tehetsége nemcsak a zsűri elismerését, hanem a nézők tetszését is kiválta. Aleksandar Antonijević sikerének azért van különösen nagy jelentősége, mert országunk balett-táncosai ritkán vehetnek részt nemzetközi versenyen; az újvidéki művész eredménye egyúttal a jugoszláv balett sikere is.

RESTAURÁLJÁK A FRUSKA GORA-I KOLOSTOROKAT. — A főként a második világháborúban megrongálódott Fruška gora-i kolostorok felújítása már évek óta tart, az idén azonban a munkálatok új, lendületesebb szakasza kezdődött meg. A hat felújításra váró műemlék közül az egyiknek, a Privina glava-inak a res-

taurálása már befejeződött, s folynak a munkálatok a krušedoli, a jazaki, a görgetegi a rakovici és a Novo Hopovo-i kolostor helyreállításán is. A Vajdasági Műemlékvédelmi Intézet tervei szerint a tizenhét műemlék felújítása az ezredfordulóig befejeződik. A kolostorokat eredeti állapotukban újjáépítik, s mindegyikben kiállítási részlegeket alakítanak ki, hogy az egyházi kincseket és műemléktárgyakat megtekinthessék az érdeklődők.

VIDEO- ÉS FILMALKOTÓTÁBOR. — Topolyán az idén is megszervezték az amatőr filmesek video- és filmalkotótáborát. A résztvevők ezúttal csak videofilmeket készítettek, s a dokumentum jellegű alkotásokat részesítették előnyben. Az egyhetes táborozás alatt hat munka realizálására került sor: Dudás Károly és Siflis Zoltán: Emberek a gádorból, Dragan Latinović: Ismeretlen fényt láttam, Hoffmann Artúr: Videotáj; Csorba Béla és Siflis Zoltán: Orgonaugy, Póth Imre: Csirkeballada, valamint Beer Miksa—Körmöczi Dénes és Straub Csaba: Elfelejtett topolyai festők című videofilmjét készítették el. Az amatőr filmeknek az Újvidéki Televízió biztosította a felszerelést munkatársai pedig szakmai segítséget nyújtottak a munkák kivitelezésében. A táborban készült dokumentumfilmekről egyik-kétük számban méltatást közlünk.

FIATAL RÉGÉSZEK TÁBORA. — Három éve kezdődtek meg az ásatások — főként vajdasági fiatalok, középiskolások és egyetemista régészek bevonásával — a Donja Branjevina melletti lelőhelyen, ahol egy időszámításunk előtt 5000-ből származó település maradványait tárták fel. A régészeti táborban az idén is számos értékes leletre bukkantak, főként kerámia- és csonttárgyakra. Többek között égetett agyagból készült buzogányfejeket, paradicsom alakú hálonehezékeket, csiszolt kőbaltákat ástak ki. Egy ritkaságszámba menő árgyat is találtak, egy ún. pintaderát, pecsétnyomó agyagtárgyacskát. A régészek a „mozgó leletek” mellett feltárják az épületmaradványokat is.